

**agorafobija**

(el *agora* – susirinkimo vieta, miesto aikštė, *phobos* – baimė)

en: agoraphobia  
ru: агорафобия

↑*Nerimo sutrikimas* – nuolatinė, paprastai 6 mėnesius ar ilgiau trunkanti, itin stipri ↑*baimė* ar ↑*nerimas* dviejose (ar daugiau) iš šių penkių situacijų: naudotis viešuoju transportu (pavyzdžiui, automobiliais, autobusais, traukiniais, laivais, lėktuvais), būti atvirose erdvėse (pavyzdžiui, automobilių stovėjimo aikštelėse, prekyvietėse, ant tiltų), būti uždaroje vietoje (pavyzdžiui, parduotuvėse, teatruose, kino teatruose), stovėti eilėje ar minioje, būti vienam ne namuose. Šių situacijų ↑*asmuo* bijo ar aktyviai vengia (reikalauja, kad šalia būtų palydovas) dėl minčių, kad gali būti sunku pasišalinti arba gali būti nepasiekama pagalba, ištikus panašioms į panikos simptomams arba kitiems negalavimo ar nesmagiems simptomams (pavyzdžiui, senyvo amžiaus žmonių baimė pargriūti, baimė nelaikyti šlapimo). Ligonio baimė ar nerimas neatitinka tikrojo pavojaus, kuris verčia stipriai kentėti arba trikdo visuomeninę, profesinę ar kitą svarbią veiklą. Δ skiriasi nuo ↑*panikos sutrikimo*. Terminą pasiūlė (1871) vokiečių psichiatras Carl'as Westphal'as (1833–1890).

**agrāfija**

(el *a* – be, ne, *grapho* – rašau)

en: agraphia, written aphasia, anorthography  
ru: аграфия, потеря способности писать

↑*Gebėjimo* rašyti sutrikimas arba visiškai negalėjimas rašyti po galvos smegenų didžiųjų pusrutulių kaktinės žievės tam tikros srities pažeidimų (dėl insulto, encefalito, mechaniško suardymo). Tai įgyta Δ. Įgimta Δ (kaip mokymosi negalios rūšis) gali atsirasti dėl paveldėtų galvos smegenų žievės formavimosi trūkumų. Pagal rašymo sutrikimo pobūdį išskiriamos kelios Δ rūšys. Dažniausiai pasitaiko grynoji Δ (žmogus negali rašyti, nes atmintyje nelaikomi rašytiniai ženklai – grafemos) ir apraksinė Δ (sutrinka naudojimosi rašymo priemonėmis veiksmai). Δ būna kartu su skaitymo sutrikimu (↑*aleksija*) ir be jo.

**agramatizmas**

(el *a* – be, ne, *grammato* – skaitymas, raštas)

en: agrammatism, agramm(at)ologia, agramm(at)phasia, agrammata  
ru: аграмматизм, акафазия

↑*Afazijos* rūšis – gramatiškai netaisyklinga ↑*šneka*, kuriai būdingi tinkamų žodžių parinkimo, linksnių ir veiksmažodžių laikų derinimo trūkumai. Kyla ne tik po galvos smegenų pusrutulio žievės tam tikrų vietų pažeidimo, bet ir sergant psichikos ar nervų ligomis (↑*šizofrenija*, Pick'o ir Alzheimer'io ligomis).

**agravācija**

(la *aggravo* – sunkinu, bloginu)

en: aggravation  
ru: aggravация

Sąmoningas apsimestinis ligos požymių padidėjimas, siekiant materialinės naudos (pavyzdžiui, didesnės darbingumo praradimo kompensacijos, neįgaliesiems skirtų lengvatų).

**agresija**

(la *aggressio* – užpuolimas)

en: aggression  
ru: агрессия

Priešikumo, varžymosi arba ↑*pykčio* sukeltas ↑*elgesys*, pasireiškiantis puolimu, fiziniu ar psichiniu smurtu. Δ dažniausiai kyla konflikto situacijoje – trūkstant maisto, ginantis ar ginant teritoriją, vaikus, trukdant tenkinti įvairius ↑*poreikius*. Δ gali būti tiesioginė – nukreipta į pykčio ir neapykantos objektą, perkeltinė – nukreipta į kitus asmenis („atpirkimo ožius“) arba daiktus (pavyzdžiui, lėkščių daužymas) ir autoagresija – nukreipta į save (pavyzdžiui, savęs kaltinimas, žalojimas, ↑*savižudybė*).

**agresyvūmas**

en: aggressiveness  
ru: агрессивность

Nuolatinis ↑*asmens* ↑*polinkis* arba bruožas reikšti ↑*agresiją*: ↑*pyktį*, priešikumą, neapykantą, naudoti fizinį, žodinį ar psichinį smurtą.

**aidinė atmintis**

Žr. *atgarsio atmintis*.

**ailurofobija, felinofobija**

(el *ailouros* – katė, *phobos* – baimė)

en: ailurophobia  
ru: айлуорофобия

↑*Nerimo sutrikimas* – gyvūnų – kačių – ↑*savita fobija*.

## aiškiagirdystė

en: claudience  
ru: ясновы́шание

↑*Parapsichologijoje* – tariamas ↑*gebėjimas* girdėti garsus, sklindančius iš už normalaus girdėjimo ribų, arba mirusių žmonių ↑*sielų* balsus spiritizmo seansų metu (↑*ekstrasensorinis suvokimas*).

## aiškiaregystė

en: clairvoyance, remote viewing  
ru: ясновидение

↑*Parapsichologijoje* – tariamas ↑*gebėjimas* matyti objektus, esančius už normalaus regėjimo ribų, paslėptus, dingusius ar mirusius asmenis, taip pat gebėjimas nuspėti ateitį, žmogaus likimą, „pamatyti“ jau buvusio įvykio (pavyzdžiui, žmogaus žūties) aplinkybes (spiritizmas, ↑*ekstrasensorinis suvokimas*).

## akalkūlija, skaičiavimo negalìa

(el *a* – ne, la *calcularre* – skaičiuoti)

en: acalculia, anarithmia  
ru: акальку́лия

Labai ryškus arba visiškai ↑*gebėjimo* skaičiuoti (sudėti, atimti, dauginti, dalinti) praradimas: asmuo negeba suvokti matematinių simbolių, atlikti paprasčiausių aritmetinių operacijų. Kyla po smegenų centrų, susijusių su mąstymu ir matematinių simbolių suvokimu, pažeidimų. Δ gali atsirasti ir dėl tokių sutrikimų kaip ↑*agnozija*, ↑*afazija*, ↑*amnezija*.

## akatafāzija

(el *a* – ne, *cataphasis* – teiginys, tvirtinimas)

en: acataphasia, akataphasia  
ru: акатафа́зия

Galvos smegenų pažeidimo sukelta gramatiškai netaisyklinga ↑*šneka*: žodžių painiojimas, gramatikos taisyklių nesilaikymas sudarant sakinius. Sutrikimas panašus į ↑*agramatizmą* arba tapatinamas su juo.

## akatizija

(el *a* – ne, *kathizein* – sėdėti)

en: akathisia, acathisia  
ru: ака́тизия

Kraštutinis neramumas, kuriam būdingas negebėjimas ramiai sėdėti ar stovėti, nedideli judesiai ar nervinimasis, taip pat subjektyvi ataskaita apie tokį neramumą. Δ yra neuroleptinių (antipsichozinių) vaistų arba kai kurių antidepressantų povei-

čio ekstrapiramidinis simptomas. Δ taip pat yra kai kurių neurologinių ir bendrų sveikatos būklių (pavyzdžiui, Parkinson'o ligos, geležies stokos sukeltos anemijos) požymis.

## akiės vyravimas

en: eye dominance, ocular dominance, eyedness  
ru: домини́рование глаза

Pirmenybės teikimas dešiniajai arba kairiajai akims juntant ir suvokiant regimąją informaciją. Δ laipsnis būna įvairus, tačiau yra tik labai mažai žmonių, kuriems Δ reiškinys nebūdingas.

## akių greitų judesių mięgo elgesio sutrikimas

en: rapid eye movement (REM) sleep behavior disorder  
ru: расстрой́ство поведения во сне быстрого движения́ глаз

↑*Miego ir būdravimo sutrikimas*, priskiriamas ↑*parasomnijų* grupei, kuriam būdingi besikartojantys jaudos epizodai miego metu, susiję su vokalizacija ir (arba) sudėtingu motoriniu ↑*elgesiu*. Toks elgesys pasireiškia greitais akių judesiais miego metu, paprastai praėjus daugiau kaip 90 minučių nuo miego pradžios, yra dažnesnis vėlyvojo miego laikotarpio dalyse ir retai būna dienos miego metu. Nubudęs ligonis būna visiškai budrus, žvalus, o ne sumišęs ar pasimetęs. Δ sukelia stiprią kančią arba trikdo elgesį, taip pat socialinę, profesinę ar kitą svarbią veiklą (įskaitant sąvęs ar partnerio sužalojimą). Δ simptomai turi būti nesuję su tam tikros cheminės medžiagos fiziologiniu poveikiu (pavyzdžiui, piktnaudžiavimu narkotikais, vaistais). Nenustatyta, kad tam tikras psichinis ir organinis veiksnys galėtų paaiškinti Δ.

## akių judesiai

en: eye movements  
ru: дви́жения глаз

Akių obuolių išorinių (viršutinio, apatinio, šoninio ir vidinio tiesiųjų bei viršutinio ir apatinio įstrižųjų) raumenų susitraukimo nulemti ↑*judesiai*. Δ skirstomi į sakadus (šuoliuko pobūdžio), fikscinius (žvilgsnio nukreipimo į stebimą objektą), sekamuosius (judančio daikto projekcijos išlaikymo centrinėje duobutėje), verguojamuosius (akių konvergencijos ir divergencijos judesiai, stebint artėjantį ar tolstantį objektą) ir nistagmą. Δ, kurių amplitudė didesnė negu 30 kampinių minučių, vadinami akių makrojudesiais. Mažesnės nei 30 kampinių minučių Δ vadinami akių mikrojudesiais (mikrosakadiniai Δ, akių drėbėjimas ir dreifas).